

SPIS TREŚCI

BIOGRAMY AUTORÓW	11
WPROWADZENIE	17
CZĘŚĆ I PODŁOŻE FIZJOLOGICZNE RÓŻNIC INDYWIDUALNYCH	21
1. Percepcja dźwięków mowy przez ludzki mózg: dane elektrofizjologiczne <i>Risto Näätänen</i>	22
1.1. Zapisy dźwięków mowy specyficznych dla języka ujawniane przez MMN	26
Bibliografia	35
2. Co o inteligencji mogą powiedzieć nam potencjały wywołane? <i>Robert M. Stelmack</i>	37
2.1. Miejsce prac badawczych wykorzystujących ERP w badaniach inteligencji	38
2.2. Eksperyment I.	39
2.2.1. Metoda	40
2.2.2. Wyniki	41
2.2.3. Wnioski	41
2.3. Eksperyment II.	44
2.3.1. Metoda	45
2.3.2. Wyniki	45
2.3.3. Wnioski	46
2.4. Podsumowanie	47
Bibliografia	47

3. Różnice indywidualne w funkcjach pamięciowych <i>Lars-Goran Nilsson</i>	49
3.1. Teorie pamięci	50
3.2. Metody w psychologii eksperymentalnej	51
3.3. Obrazowanie mózgu	53
3.4. Znaczniki genetyczne i różnice indywidualne w funkcjach pamięciowych	53
3.5. Wnioski	55
Bibliografia	56
4. Ból, temperament i różnice indywidualne w aktywności autonomicznej <i>Vilfredo De Pascalis, Klaudia Jeger, Carmela Chiaradia, Eleonora Carotenuto</i>	58
4.1. Wprowadzenie	59
4.2. Eksperyment	61
4.2.1. Metoda	61
4.2.2. Wyniki	63
4.3. Dyskusja	67
Bibliografia	69
5. Dobre i złe humory: biochemiczne podłoże osobowości i jej zaburzeń <i>Marvin Zuckerman</i>	71
5.1. Poziomy analizy osobowości	72
5.1.1. Cechy	72
5.1.2. Genetyka	73
5.1.3. Struktury mózgowe	74
5.1.4. Humory (neuroprzekaźniki i hormony)	75
5.1.5. Oksydaza monoaminowa (MAO)	76
5.1.6. Układ monaminowy	77
5.1.7. Hormony	79
5.2. Interakcje pomiędzy hormonami, układami monoamin i mechanizmami zachowania	81
5.3. Wnioski	83
Bibliografia	83
CZĘŚĆ II EWOLUCJA TEORII PSYCHOLOGII RÓŻNIC INDYWIDUALNYCH	87
6. System regulacji stymulacji. Teoretyczne znaczenie pojęcia <i>Tatiana Klonowicz i Andrzej Elias</i>	88
6.1. Dwa podejścia do temperamentu: RTT i TMT	89
6.2. Regulacja stymulacji: rola temperamentu	91
6.2.1. Hipoteza 1: Reaktywność się zmienia	93
6.2.2. Hipoteza 2: Zmiany w obrębie systemu regulacji stymulacji nie są izolowane	97
6.2.3. Hipoteza 3: Zgodność między elementami systemu regulacji stymulacji – relacje funkcjonalne i dysfunkcjonalne	98

6.3. Podsumowanie	101
Bibliografia	102
7. Osobowość w sytuacji, kontrola i inteligencja <i>Joop Hettema</i>	104
7.1. Stałość	105
7.2. Wzajemna przyczynowość i kontrola	106
7.3. Kontrola pierwotna	107
7.4. Przetwarzanie informacji	108
7.5. Inteligencja i kontrola	110
7.6. Inteligencja w sytuacji	111
Bibliografia	112
8. Badania porównawcze koncepcji temperamentu Cloningera i Strelaua <i>Alois Angleitner, Frank M. Spinath</i>	115
8.1. Psychobiologiczny model Cloningera i narzędzia jego pomiaru	115
8.1.1. Cechy ujmowane przez ITC i ich struktura czynnikowa	117
8.1.2. Hipotezy odnoszące się do struktury czynnikowej ITC-R	119
8.2. Regulacyjna Teoria Temperamentu Strelaua (RTT)	119
8.3. Hipotezy odnoszące się do związków między cechami ujętymi przez ITC-R i RTT	120
8.4. Badanie empiryczne	121
8.4.1. Próba	121
8.4.2. Wyniki	121
8.5. Wnioski	127
Bibliografia	127
9. Temperament a koszty psychologiczne zachowania się człowieka w sytuacji zagrożenia <i>Zofia Ratajczak</i>	130
9.1. Tadeusza Tomaszewskiego rozumienie regulacji	131
9.2. Regulacja stosunków człowieka z otoczeniem za pośrednictwem temperamentu	132
9.3. Rola kosztów psychologicznych w regulacji zachowania się człowieka w sytuacjach zagrożenia	135
9.4. Temperament a koszty psychologiczne	136
9.5. Uwagi końcowe	139
Bibliografia	140
CZĘŚĆ III ROZWÓJ METOD I TECHNIK POMIARU RÓŻNIC INDYWIDUALNYCH	141
10. Refleksje nad zagadnieniami metodologicznymi w zakresie badań rozwojowych: dwa przeciwstawne podejścia do badań indywidualnych <i>David Magnusson</i>	142
10.1. Podejście skoncentrowane na zmiennej	143
10.2. Podejście skoncentrowane na osobie	145
10.3. Dyskusja	148
Bibliografia	149

11. Diagnoza temperamentu z perspektywy międzykulturowej: analiza porównawcza dwóch wersji adaptacji kulturowej kwestionariusza temperamentu <i>Bogdan Zawadzki, Alois Angleitner, Wilfredo de Pascalis, Benjamin Newberry, William Clark, Peter Th. van den Berg, Fons J. R. Van de Vijver, Myoung-Ho Hyun, In-Seok Kim, Olga Mitina, Tatyana Menchuk i Maryna Kufel</i>	150
11.1. Temperament – pojęcie i kryteria definicyjne	150
11.2. Strategie adaptacji kulturowej narzędzi do diagnozy temperamentu	152
11.3. Procedura konstrukcji dwóch wersji kulturowych inwentarza do diagnozy temperamentu i schemat analizy danych	154
11.4. Dobór populacji do badań oraz charakterystyka demograficzna badanych prób	156
11.5. Wyniki badań	158
11.5.1. Identyfikacja cech temperamentu w różnych kulturach – analiza porównawcza wskaźników rzetelności i trafności pomiaru dwóch wersji kulturowych FCZ-KT	158
11.5.2. Genetyczne i środowiskowe uwarunkowania temperamentu – analiza porównawcza wskaźników odziedziczalności oraz korelatów środowiskowych cech temperamentu dla dwóch wersji kulturowych FCZ-KT	159
11.6. Dyskusja i wnioski końcowe	160
Bibliografia	161
12. Skale regulacji nastroju <i>Bogdan Wojciszke</i>	163
12.1. Regulacja nastroju	164
12.2. Metoda	166
12.2.1. Próby badane	166
12.2.2. Selekcja pozycji ze względu na trafność treściową	167
12.3. Wyniki	167
12.3.1. Rzetelność i struktura czynnikowa skal	167
12.3.2. Trafność skal	171
12.4. Podsumowanie i dyskusja	177
Bibliografia	178

CZĘŚĆ IV RÓŻNICE INDYWIDUALNE W WYBRANYCH DZIEDZINACH FUNKCJONOWANIA CZŁOWIEKA

181

13. Przyczyny i przejawy różnic indywidualnych w przebiegu rytmów okołodobowych u ludzi <i>Wanda Ciarkowska</i>	182
13.1. Wprowadzenie	183
13.2. Charakterystyka zmiennej „chronotyp” i jej pomiar	184
13.3. Źródła różnic indywidualnych w zakresie ranności i wieczorności	185
13.3.1. Wiek	185
13.3.2. Rola czynników psychospołecznych	187
13.3.3. Chronotyp a dobowy rytm oscylacji procesów fizjologicznych	190

13.4. Rytmiczne zmiany w przebiegu procesów psychicznych u osób o odmiennych chronotypach	191
13.4.1. Poziom aktywacji	191
13.4.2. Negatywne i pozytywne emocje	191
13.4.3. Procesy poznawcze	191
13.5. Chronotyp w relacji do zmiennych psychologicznych	192
Bibliografia	195
14. Temperament i temporalność <i>Czesław S. Nosal</i>	198
14.1. Ogólne hipotezy o kierunkach zależności między temperamentem a temporalnością	200
14.2. Metody badania i etapy analizy rezultatów	201
14.3. Wykryte zależności między temperamentem a temporalnością – analiza i interpretacja rezultatów	203
14.4. Podsumowanie	210
Bibliografia	211
15. Stereotypy Niemca, Rosjanina i Żyda. Wspólne cechy i indywidualne różnice. Zastosowanie metody dyskursu <i>Zdzisław Chlewiński</i>	212
15.1. Badania	213
15.1.1. Próba badawcza	213
15.1.2. Procedura badań	213
15.2. Wyniki badań	214
15.2.1. Stereotyp Niemca	214
15.2.2. Stereotyp Żyda	216
15.2.3. Stereotyp Rosjanina	219
15.2.4. Krzywdy wyrządzone przez Polaków – Niemcom, Żydom i Rosjanom ..	221
15.3. Zakończenie	225
Bibliografia	226
16. Różnice indywidualne i lęk. Czy lęk jest cechą biologiczną czy stanem społecznym? <i>Wolfgang Schönplug</i>	227
16.1. Wartość adaptacyjna lęku	228
16.2. Dwa sposoby przejawiania się lęku, adaptacja i rozróżnienie pomiędzy cechami i stanami	229
16.3. Wnioskowanie jako wskaźnik lęku	230
16.4. Badanie I: Wnioskowanie, lęk i zmiany w jawności i kontroli	231
16.5. Badanie II: Wnioskowanie, lęk, sposoby przetwarzania lęku, aprobata społeczna	232
16.6. Wnioski: Cecha temperamentalna – produkt długotrwałej adaptacji?	233
Bibliografia	235
Spis tabel	236
Spis rycin	238
Indeks nazwisk	240
Indeks rzeczowy	244